

ادامه مطالب مرحوم سید

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

در ادامه مطالب مرحوم سید، عرض می‌کنیم که کلمات ایشان نسبت به کیفیت قضاء و قدر و تمثیل و تشبیه به مُثُل افلاطونیه خالی از دقت نیست و قابل تأمل است. منتها با یک فرقی که در کیفیت تنظیر مثل افلاطونی به مسأله قضاء و قدر و همین طور تشبیه مثل افلاطونیه به حقیقت قضاء مکتوم و قضاء مقدر، وجود دارد.

مرحوم سید در کیفیت قضاء و نزول این حقیقت ارادیه و تعیین خارجی که از آن تعبیر به علم عنائی و صور کلیه می‌شود^۱، دو مرتبه برای این مسأله قائل هستند. در مرتبه اول، که همان حقیقت کلیه خود شیء هست که آن حقیقت کلیه، غیر محدود و غیر مقید است در هر چیزی که در عالم خارج اتفاق می‌افتد. چه از صور مجردة یا از صور غیر مجردة، در این مسأله تفاوتی ندارد.

هر چیزی یک حقیقت کلیه دارد و یک صورت کلیه دارد که آن صورت کلیه می‌تواند مقید و محدود بشود. من برای تشبیه این مسأله، به نظرم می‌رسد که این مثال را به این کیفیت ذکر بکنیم. البته مسأله از این دقیق‌تر است و یک مقداری هم نیاز به استفاده و استناره از ذوق اشراق و شهود دارد. به همین راحتی نمی‌شود این مسأله را به این کیفیت ترسیم کرد.

اگر بخواهیم مثال بزینم، شما وقتی که دارید در یک بیابانی حرکت می‌کنید، فضای جلوی شما خیلی فضای وسیعی هست، یک جنبنده‌ای را می‌بینید. چشم انسان یارای این را ندارد که بخواهد از فاصله خیلی دور یک ماهیتی را به آن حقیقتش ادراک بکند. چرا که ما محدودیت در دید داریم. از دور یک جنبنده‌ای را می‌بینیم، این جنبنده یک صورت مبهمه است که قابل انطباق بر حیوان و انسان است. برای شما مشخص نیست که این چه چیزی است، مخصوصاً که اگر هوا یک هوای غبار آلود باشد یا یک مقداری تاریک باشد، انسان این را می‌تواند خوب حس کند، برایش خیلی اتفاق افتاده است.

---

^۱ شرح الاشارات ج ۳ ص ۳۱۶-۳۱۸ و الاسفار ج ۶ ص ۲۹۰-۲۹۶ و شرح المنظومه ص ۱۷۵-۱۷۷ و نهاية الحکمه

این صورتی را که الآن شما دارید از دور می بینید، حکم به حیوانیت او می کنید، این حیوانیت یا در قالب انسان است یا در قالب حیوانات و وحوش بیابان و امثال ذلک. هنوز برای شما مشخص نشده که این حیوان، کیست و چیست و خصوصیاتش چیست و درمقابل او چه باید بکنید. ولی همین قدر خود را آماده می کنید، تا با یک وقایع اتفاقیه و غیر مترقبه رو برو شوید و برای این مسأله بتوانید آمادگی داشته باشید. وقتی که آن جنبنده نزدیک می آید، یک مرتبه چشمتان باز می شود، می بینید که نه یک مقداری از سطح حیوانی که چهار دست و پا راه می رود، ارتفاعش بالاتر است. دیگر ذهن تان از این حیواناتی که در این سطح هستند، بیرون می آید. باز در یک مرتبه کلیتی باقی می ماند. هنوز برایتان مشخص نیست که این چیست.

وقتی جلو آمد، می بینید، روی دو پا دارد حرکت می کند. پس برایتان قطع حاصل می شود که این حیوان، یک جانور وحشی بیابانی مثل سگ و گربه و ... یا گوسفند و حیوانات دیگر نمی تواند باشد. این باید انسان باشد. باز در عین حال این صورت برای شما مشکوک است، که آیا این زن است یا مرد است. درمؤنث و مذکر بودن و امثال اینها شبهه دارید. نزدیک تر که می شود برایتان مشخص می شود نه، یک انسان است، یک آدم است، فرض کنید یک زارعی است که از یک جا به جایی دیگر می رود.

این آدم تا آن مرتبه آخر که بخواهد برسد، به صورت کلی خودش و قابل انطباق بر کثیرین، - چه کثیرین در نوع، و چه کثیرین در صنف - برای شما باقی می ماند. وقتی که کاملاً برای چشمتان واضح شد، روشن شد، دیگر در آنجا جزئیت و تشخیص طارد برای مثل و امثال است، و خود خصوصیت فردیه در این جا جلوه می کند.

البته از این نقطه نظر، بنده این تشبیه را بیان کردم که در این جا آن حقیقت شیء، حقیقت واحد است. و این ترسیم کلیت و جزئیت در نظر رایی است. ولی خارجیت و واقعیتش یکی است. شما چه ببینید و چه نبینید، واقع که فرق نمی کند. بالاخره این جنبنده را که از دور دیدید، از اوّل انسان بوده است، شما جاهل بودید. نه اینکه از اوّل این واقعیت خارجیه قابل انطباق بر غیر از انسان هم بود، نه، این واقعیت، متشخص بود. جزئی بود، زارع بود، کشاورز بود، شما نمی دیدید. و این حکم به کلیت و ابهام کردن، و قابلیت حمل کردن بر انواع مختلفه، در دید شما بود که جاهل بودید. ولی وقتی که عالم شدید، دیگر برای شما این مسأله مشخص شد، ولی واقع فرقی نکرد. واقع، واقع است. وقتی که شما با آن واقع منطبق شدید، و معرفت شما نسبت به واقع یکی شد، آنگاه برای شما این واقعیت

خارجی، تشخیص خودش را نشان داد. وَاَلَّا در واقع، آن واقعیت خارجی تشخیص داشت. از اوّل تشخیص داشت، شما نمی‌دانستید، درست؟

اما در ما نحن فيه آن واقعیت کلی به اعتقاد و به بیان مرحوم سید و همین طور بسیاری از بزرگان که در این زمینه و راجع به این قضیه صحبت کرده‌اند، فرق می‌کند. من در این زمینه قبلاً مطالبی عرض کرده‌ام اما این مطالب ما جسته گریخته و پراکنده است، و در بین مباحثات ما مختلف است. راجع به این مطلب و کیفیت علم عنائی و انطباقش با تشخیص خارجی، بر خلاف انظار و آرائی که در این زمینه هست، بنده مطالبی را خدمت رفقا عرض کرده‌ام، و لذا گمان می‌کنم رفقا در این زمینه سبق ذهنی و آشنایی با این مطالب داشته باشند.

در مسأله قضاء کلی، آن قضاء کلی، عبارت است: از یک اراده، یک حقیقتی، یک صورتی که آن صورت به یک نحوی قابلیت برای تشکل پیدا کردن به اشکال مختلفه و تصور پیدا کردن به صور مختلفه و همین طور تعیین پیدا کردن به اعیان مختلفه را داراست. این را قضاء کلی می‌گویند. موت را، نسبت به اهل این شهر فرض کنید. این موت و دمار که نسبت به اهل این شهر می‌آید، این مسأله یک مسأله کلی است. قابل انطباق بر همه افراد و بر بعضی از افراد است. در کیفیت موت، شما مشاهده می‌کنید یک وقتی این موت با صاعقه و رعد برق انجام می‌شود. گاهی اوقات این موت با زلزله و خسف است، گاهی اوقات این موت با عواصف و بادهای خیلی شدید است. این، صور مختلفی می‌تواند پیدا کند.

یا این موت در شرایط امروزی با بمب است. می‌آیند از بالا بمب می‌اندازند و همه افراد یک شهر را به نابودی می‌کشانند. در کیفیت تحقق این قضاء کلی شما اختلاف می‌بینید، انواع متفاوتی می‌بینید. درست؟ یا اینکه به واسطه قحطی است و مردم از گرسنگی می‌میرند. هر کدام از اینها دارای یک تشخیص خارجی است. بعد این حکم قضاء کلی که در عالم قدر می‌آید، دارای ماهیت و صورت می‌شود. این حکم به موت، به چه کیفیتی باید واقع بشود؟ در آنجا فرض کنید تقدیر می‌شود که کیفیت این موت با پرتاب یک موشک یا افتادن یک بمب باید حاصل بشود، باید با یک بمباران هوایی این موت حاصل بشود، یا قحطی بشود، آنجا این مسأله، تقدیر می‌خورد.

پس ما در این جا دو مطلب داریم. یکی عالم، عالم قضاء کلی است، خطّ الموت علة وُلد آدم

مُحَطَّ القلاده علة جيد الفتا^۱. که این می شود قضاء کلی.

دوم اینکه در کیفیت این قضاء کلی اختیار را به آدم می دهند. می خواهی بیایی در این جا بمیری، می خواهی با جهاد فی سبیل الله شهید بشوی، می خواهی در رکاب امام معصوم علیه السلام به شهادت برسی که دیگر به فوز ابدی و صلاح سرمدی رسیده ای و رستگار می شوی. می خواهی خودت را فدای ابناء دنیا بکنی که **حَسْبِرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ**^۲ شامل حالت شود و بدبخت دنیا و آخرت بشوی و دین خودت را فدای دنیای دیگران بکنی، اختیار با خودت دوست. ای بدبخت!

بدبخت آن کسی است که دین خودش را فدای دنیای مردم بکند. مردم که دین ندارند، دنیا دارند، دین ندارند. آن وقت شخصی بیاید دین خودش را فدای دنیای دیگران بکند. این دیگر می شود، هم دنیایش را از دست داده چون آبروش رفته است و هم آخرتش را. آن وقت این مردم هم که وفا ندارند. ها! وفا ندارند، عهد و پیمان سرشان نمی شود، التزام سرشان نمی شود. تا وقتی که انسان برایشان کار بکند، آدم را به خدمت می گیرند، وقتی که دیدند دیگر ارتباط برایشان ضرر دارد، به منافع دنیایشان ضرر می رساند، مثل یک دستمال تغال، در زباله می اندازند و دیگر یادی از انسان هم نمی کنند.

اینها ابناء دنیا هستند. معیارهای اینها با معیارهای آن کسانی که راه خدا را می روند متفاوت است. سالکان راه خدا معیارهای دیگری برای ارتباط و برای اقتران و برای رفاقت دارند. ولی ابناء دنیا معیارهای خاص خودشان را دارند. مواظب اند از همدیگر آتو بگیرند، سند بردارند، بهانه بگیرند، در صندوق نگه دارند، یک روزی به درد بخورد و یک روزی برای همدیگر خط و نشان بکشند. اینها همه چیست؟ اینها همه معیارهای اهل دنیا است. آن کسی که راه خدا را می رود این معیارها را ندارد.

ماهی پنجاه تا ایمیل برای من می آید، نگاه می کنم، دلیلتش (حذف) می کنم، برو پی کارت! می توانم همه را نگه دارم، می توانم همه را سند سازی کنم، چکار کنم؟ به چه درد می خورد؟ تا یکی به من ایمیل می زند، پاکش می کنم.

تا برایتان یک نامه آمد، فوری پاره اش کنید. فکرتان را اصلاً این جا نیاورید تا بخواهد مشغول بشود. آدم باید بیکار و احمق باشد تا بخواهد فکرش را به این چیزها مشغول کند، سند نگه دارد، ایمیل

---

^۱ لمعات الحسین ص ۳۸ مرحوم علامه طهرانی (رضوان الله علیه) می فرمایند: این خطبه در بسیاری از کتب نقل شده است؛ از جمله «لُهوْف» ص ۵۳، و کتاب «نفس المهموم» ص ۱۰۰، و در «مقتل خوارزمی» ج ۲، ص ۵ و ۶

^۲ سوره الحج (۲۲) قسمت پایانی آیه: ۱۱

نگه دارد، نامه نگه دارد، که چه؟!

یک شخص جایی رفته بود، حرفهایی را که درباره ما زده بودند، به صورت یک کتابچه درآورده بود و برای من آورد! خیلی وقت پیش بود. گفت: آقا من رفته‌ام سه ماه تابستان مطالبی که راجع به شما می‌گویند همه را این جا خدمتتان آورده‌ام، گفتم: از همانجا بردارید و ببرید منزلتان و بسوزانید. پاره‌اش هم نکنید! بسوزانیدش. گفت: آقا ما سه ماه زحمت کشیده‌ایم! گفتم: بیخود کشیدی! اگر از اوّل می‌آمدی پیش من، به این زحمت هم نمی‌افتادی!

حالا این بهتر است، یا این که بگویم: بده به من! ببرم بینم! و بعد هم دو تا زیراکس و فتوکپی از آن بگیرم و اصلش را هم بدهم صحافی کنند! و نگه دارم و یک فهرستی بنویسم و شماره بندی کنم و کُد بزنم و ...! مگر ما برای اینها در دنیا زندگی می‌کنیم عزیز من؟ مگر خدا ما را برای این حرف‌ها در دنیا آورده است؟ إنّ امامکم عقبه کئوداً^۱. من اگر به مطالب این دفترچه اطلاع پیدا می‌کردم بهتر بود یا حالا که اطلاع ندارم؟ اطلاع ندارم که چه گفته است، بالاخره هرکس حرفی می‌زند. چه دلیل دارد آدم بیاید و قتش را به این مسائل بگذراند.

آن چه را که ما از بزرگان یاد گرفتیم، اینها نبوده است، بزرگان این طور نبودند، عیب را نگه نمی‌داشتند، می‌گویم: برای من ماهی پنجاه تا ایمیل می‌آید، هرکسی هم هرچه بخواهد، می‌گوید. می‌خندیم! فقط یک مقدار می‌خندیم، تفنی برایمان هست! گاهی اوقات که نمی‌آید، دمغ و خمار می‌شویم! بعد می‌بینیم نه، فردایش آمد! رزقمان رسید! رزق می‌رسد!

در این صورت آدم نماز می‌خواند، فکرش به دنبال این که آن شخص درباره‌اش چه گفت نمی‌رود. می‌خواهد بخوابد خیالش راحت است، می‌خواهد ذکر بگوید فکرش این طرف و آن طرف نمی‌رود، چرا؟ چون این کار مربوط به آدم‌های بی‌کار است. آدم‌های بی‌کار می‌آیند این کارها را انجام می‌دهند، آدم‌هایی که کار دارند، زندگی دارند، از دقیقه دقیقه وقتشان باید استفاده کنند و الا هدر می‌رود، این‌ها نباید به این مسائل توجه کنند.

پس معیارهایی که خدا و ائمه برای ما، برای ارتباطات ما، برای زندگی ما در این دنیا قرار داده‌اند با معیارهای اهل دنیا و شیطان متفاوت است. همه‌اش می‌بینید می‌گویند: اغماض کن! بگذر!

---

^۱ نهج البلاغه خطبه ۲۰۴ و نامه ۳۱ برای توضیح بیشتر رجوع شود به: معاد شناسی ج ۸ ص ۹۵-۹۷ و حیات جاوید

فکر نکن! تلافی نکن! چه نکن! ... درست شد!؟

اهل دنیا می گویند: نه! نگه دار! عیب را نگه دار! و حفظ کن برای روز مبادا. بیاور سند را نشان بده. ببینید! همه اش فکر درگیر است، نفس درگیر است، ذهن درگیر است. وقتی درگیر باشد، دنبال چه می گردد؟ دنبال راه می گردد، دنبال کلک می گردد، چطوری از آن به اصطلاح امروزی‌ها استفاده بهینه کند، سوء استفاده بکند، برای کجا بشر نگه دارد؟! آنوقت این نفسی که باید در او فقط خدا باشد جای شیطان است.

امام صادق علیه السلام می فرماید القلب حرم الله لا تسکن فی حرم الله غیر الله^۱

القلب حرم الله! آنوقت شما ببینید به جای حرم الله، حرم الشیطان می شود! حرم زد و بست‌ها! حرم کلک زدن‌ها! حرم دروغ گفتن‌ها! حرم سندسازی‌ها! حرم ... می شود؟ حرم شیطان می شود.

فرمود که **اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ** ...^۲ عجیب عجیب است این جا ...

وقتی قلب حرم شیطان شد، امام حسین می آید برای آنها تبلیغ می کند، می خندند! حبیب بن مظاهر برای آنها تبلیغ می کند، می خندند، مسلم بن عوسجه برای آنها تبلیغ می کند، می خندند! حرف درست می زنند، حرف حساب می زنند، آنها می خندند چرا؟ چون حرم، حرم شیطان شده است. کلام امام حسین علیه السلام کلام الله است! کلام الله به هیچ وجه در حرم شیطان نمی رود! در این گوش نمی رود. فقط در همین پرده‌های صماخ می ماند، ابداً در مغزشان هم نمی رود.

کلام امام حسین کلام الله است، کلام الله عصمت دارد، نور مطلق است، در جای ظلمانی نفوذ نمی کند، لذا می خندند و در جواب امام می گویند: بابا خودت را اذیت نکن، زیادی خودت را به زحمت نینداز، مسأله این است، یا بیا بیعت کن، یا قضیه این است که خود را به زحمت نینداز. یعنی این گوش ما بسته است.

حضرت در این جا می فرماید: شیطان اینجا دیگر بر اینها مسلط شد. این قلب را که حرم الله است، برای خودش گرفت. خدا آن روز را نیاورد! آدم خیلی باید مواظب باشد. آنوقت راه مراقبه اش همین است.

---

^۱ بحار الانوار ج ۶۷ باب ۴۳ ص ۱۳ و منهاج النجاح فی ترجمة مفتاح الفلاح تألیف: علی بن طیفور بسطامی ص ۶۳ انتشارات حکمت

^۲ سوره المجادله (۵۸) ابتدای آیه ۱۹

راه مراقبه‌اش چیست؟ توجه نکردن، این راه مراقبه است! اگر شما توجه کردید و اهمیت دادید و ایمیل را دیلیت نکردید، در قلب شما این مطلب جا باز می‌کند. ایمیل اول سه درصدی را اشغال می‌کند ایمیل دوم، سه درصد دیگر، ایمیل سوم شش در صد ... و بعد کم‌کم بالا می‌رود. ولی اگر دیدید بر علیه شما شخصی یک حرفی زده است، و آن حرف احمقانه است، به هیچ وجه گوش ندهید، دیلیت کنید! اصلاً ترتیب اثر ندهید! نمی‌دانید که چیست، خیالت راحت است! حسن ظنت هم به برادران مؤمنت باقی می‌ماند.

در زمان سابق می‌توانستیم نسبت به قضایا و مطالبی که بود، خیلی کارها انجام بدهیم، مسائلی که می‌گویند، حرفهایی که زده‌اند، تمام آن‌ها هم به گوش ما می‌رسید، بعد گاهی گریه هم یک بویی می‌کشد و ... درست؟ ولی دیدم که تمام این‌ها دنیا است. همه این‌ها غفلت از خداست. در حالی که افراد دیگر تمام هم‌شان این بود که بروند سند درست کنند. یعنی تمام قوایشان را به کار می‌گرفتند که تا می‌توانند سند جمع کنند یا بسازند، حالا آن سند هست یا نیست آن یک مسأله دیگر است! اطلاع دارم‌ها!

سالها گذشت، سالیان سال گذشت، چه کسی برد؟ کی در این مسأله نفع برد؟ چه کسی واقعاً نفع برد؟ این مطالبی که مرحوم آخوند در اسفار، در این موارد به ما ارائه می‌دهد، این‌ها کاربردی است‌ها! این‌ها را ما باید به کار بیندیم. همین‌طوری نباید سرسری بخوانیم و برویم، باید این مطالب را در نظر بگیریم، این مطالب را در زندگی خود پیاده کنیم، حکمت علمی را باید تبدیل به حکمت عملی بکنیم. چقدر این‌ها را انجام دادیم؟ این همه ما فلسفه خواندیم، این همه سالیان سال، چقدر این را به حکمت عملی تبدیل کردیم؟ چقدر؟ چقدر از توهم و تخیل دور شدیم؟ یا هنوز در توهمات و تخیلات هستیم؟

بنده دارم یک حرف می‌زنم، اصلاً کس دیگری مقصودم می‌باشد، برای من ایمیل می‌زنند، و می‌گویند: آقا مقصود از این حرف، ما هستیم!

بابا اصلاً من به خواب هم نمی‌بینم که تو آن شخص باشی! تو آنمله و سر انگشت آن شخص هم نمی‌شوی که من بخواهم تو را در تصورم بیاورم. تو آنمله هم حساب نمی‌شوی، چطور شخصی که يك آنمله هم حساب نمی‌شود، مقصودم از آن مصداق مورد نظر او باشد؟ چطور ممکن است؟ هیچ امکان ندارد! به این ایمیل می‌کند، به آن ایمیل می‌کند ... که آقا، من را این طور قصد کرده است ... در حالی که من اصلاً او را قصد نکرده بودم! بنده در تصورم هم نبود. پس این حکمت عملی کو؟ **وَ لَا تَفْفُ**

ما لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ...^۱ کو؟ کجا رفت؟

فقط ما حرفش را خواندیم؟ چقدر ما باید در این توهمات و در این تخیلات باشیم؟ تا کی باید در این توهمات باشیم؟ تا کی باید در این تخیلات باشیم؟ چرا که همه اینها حساب و کتاب دارد، نتیجه دارد، چون مراقبه همین است، سی سال، چهل سال، پدر ما در صحبت‌هاش می‌گفت: مراقبه، مراقبه. مراقبه، مراقبه. ما هم فقط گوش می‌دهیم. بله! علامه طهرانی از اولیاء الله بوده است! به تو چه مربوطه که از اولیاء الله بوده است. چقدر به درد تو خورد؟ ایشان از اولیاء الله بوده‌اند که بوده‌اند! خیلی خوب ایشان بوده‌اند! چقدر این حرفهایش را عمل کردی؟ چقدر این حرفهایش را به کار بستی؟ چقدر به همان مراقبه‌ای که گفت گوش دادی؟، که آن دیگر مربوط به علامه طهرانی نیست، آیه قرآن است.

چقدر به این عمل کردی؟ هیچ! فقط مبلغ پیغمبریم و تکلیف شرعی داریم! همین! تکلیف شرعی، تکلیف شرعی! این‌ها همه‌اش چیست؟ گول زدن خود انسان است. یک قرآن برای سلوک ما کافی است. ما حتی احتیاج به روایات ائمه هم نداریم، روایات ائمه روی سرمان جا دارد، یک قرآن کافی است، یک عمل به آیات قرآن کافی است، چقدر ما عمل کردیم؟

مدام می‌گویند: خواندن این فلسفه اشکال دارد! تو نمی‌خواهد فلسفه بخوانی! تو برو به همان قرآن عمل کن! تو به قرآن عمل کردی؟ یا این که نه، فقط آن را برای مجالس فاتحه‌گذاری؟ همین افراد! همین‌هایی که فقط اشکال تراشی می‌کنند، فقط توان دارند حرف بزنند! آن‌ها کجا و این مطالب کجا؟! معمم و غیر معمم همه یکی هستند.

همه دنبال تخیلات هستیم، همه دنبال توهمات و ... هستیم. باید عمل کرد آقا! وقتی که بزرگان می‌گویند تا علم نداری، حرف نزن. وقتی یک شخصی درباره شما حرف می‌زند حمل بر صحت کنید و دنبال نکنید.

بعضی‌ها می‌آیند و می‌گویند فلان کس در فلان جا راجع به شما این مطلب را گفت، من می‌گویم: شاید شما اشتباه فهمیده‌اید، بعد معلوم می‌شود، نه! اصلاً آن کس یک همچین قصدی نداشته است و در یک فاز دیگر و در یک عالم دیگر بوده است.

و این مسأله، مسأله مهمی است، یعنی انسان باید نسبت به این قضیه توجه داشته باشد، برای خودش، یعنی برای راه خودش، مسأله خیلی مهم است که بتواند مسیر خودش را پیدا کند.

---

^۱ سوره الإسراء (۱۷) ابتدای آیه ۳۶

توجه به این قضیه باعث می شود که انسان در مسائل اجتماعی و در آن مسائل بسیار مهم تر، کم تر دچار خطا و اشتباه بشود. کمتر گرفتار شود. نمی گویم دچار اشتباه نشود، آن مربوط به معصوم است. عدم اشتباه کار معصوم است، اما می گویم اشتباه کمتر بشود تا بتواند نتیجه بهتری بگیرد. مرحوم سید در مسأله قضاء کلی، در همین زمینه يك مطلبی را بیان می کنند. ایشان می فرمایند که قضاء کلی عبارت است از يك حقیقت کلیه ای که قابل تشکل به اشکال مختلفی است ولی هنوز آن صورت خارجی و تشخیص و جزئیتش ابرام نشده است و هنوز معین نشده است. و در این تعینی که می خواهد پیدا کند، علل مختلفیه ای دخالت دارند تا بخواهد آن مسأله کلی به يك صورت خاص در بیاید و صورت پیدا بکند.

درست مثل یک جنینی که این جنین در رحم مادر قرار می گیرد، و این آمادگی برای تشکل به صورت یک انسان را دارد. در این که این جنین یک انسان می شود، حرفی نیست. بالاخره مآل این جنین، یک انسان دو پاست. هیچ وقت شما دیده اید که یک جنینی در رحم مادر قرار بگیرد و از آن طرف یک گوسفند بیرون بیاید؟ ما که ندیدیم!

این جنینی که در رحم مادر قرار می گیرد و به سمت يك انسان می رود که مصداق آیه ... ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَنَبِّئُكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ^۱ می باشد. این جنین می تواند در این سیر به اصناف مختلف در کیفیت تعین و تشخیص ظاهر بشود.

و تمام اینها به عللی بستگی دارد که در این مدت برایش حاصل شده است. آن جنین و عاقبتش می شود قضاء کلی. اما آن تشخیص و تصورش، که فرمود: هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ... چگونه است؟ مصور چه کسی بود؟ هوالمصوّر، آن تشخیص به واسطه علل خارجی، چه می شود؟ قضاء مقدر! یعنی غذایی که مادر در طول این مدت می خورد، در کیفیت این جنین و در تشخیص تاثیر دارد. چه نوع غذایی می خورد، چه نوع میوه ای می خورد، از چه مواد غذایی استفاده می کند. در چه فضایی قرار می گیرد؟ آیا در حالت حزن است یا در حالت های عصبی و در استرس و اینها به سر می برد، یا اینکه نه وضعیتش خوب است و ...؟

نمی دانم! با چه افرادی صحبت می کند ... لذا می گویند در دوران حاملگی نباید با هرکسی

---

^۱ سوره المؤمنون (۲۳) ذیل آیه ۱۴

صحبت کنید، هر تلفنی را نباید جواب بدهید، با هر کسی نباید سلام و علیک بکنید، تمام اینها همه تاثیر می‌گذارد.

شرکت در مجالس ذکر، شرکت در مجالس اهل بیت، شرکت در مجالسی که در آن روحانیت است، ارتباط با افرادی که مصداق یذکر کم الجته^۱ هستند و امثال ذلك، همه اینها در شکل گیری این بچه دخالت می‌کنند. تمام اینها دخالت دارد^۲. وقتی که این جریانات همه انجام شد، آنوقت بچه که به دنیا آمد و ما او را نگاه کردیم، این چه می‌شود؟ قضاء مقدر!

یعنی آن قضاء کلی - که باید یک انسان از این زن متولد بشود، یک پسر یا یک دختر - به اشکال مختلفی درمی‌آید و بالا و پائین می‌رود، علل و عوامل مختلفی می‌آیند در این چنین تاثیر خودشان را می‌گذارند، در نتیجه به آن حد نهایی که حد کمال وجودی در رحم است، به آن حد که می‌رسد، آنوقت تشخیص پیدا می‌کند، حالا موقع چیست؟ حالا موقع ورودش در این دنیا و حرکت در این دنیاست.

اگر ما بخواهیم برای کلام مرحوم سید یک طرح ارائه بدهیم، به این کیفیت می‌توانیم توجیهش کنیم که مسئله قضاء عبارت از یک حقیقت کلیه که آن واقعیتش برای ما ناشناخته است، ولی وقتی علل و عوامل مختلفی دست به دست هم می‌دهند، به آن صورت خارجی که قضاء مقدر است متصور می‌شوند، و به آن کیفیت در می‌آیند، آن دیگر حتمی است یعنی دیگر در آن هیچ شک و شبهه‌ای نیست.

مسأله مثل افلاطونی مثل همین است. یعنی مثل افلاطونیه یک حقیقت کلیه است، که آن حقیقت کلیه، قابل انطباق بر همه افراد و بر همه اشخاص است. ولی در تعیین خارجی، هر تعینی به ملاحظه سلسله علل، که در این سلسله طولیه قرار دارد آن تشخیص خارجی را به یک کیفیت خاصی ظاهر می‌کند و آن جزئیت خارجی را به یک کیفیت خاصی نشان می‌دهد. در حالی که همه اینها رشته‌اش به همان حقیقت کلیه قابل انطباق بر افراد وصل است.

این ما حاصل کلام مرحوم سید بود که در این جا به یک نحوی توجیه به مثل افلاطونی شد و مرحوم آخوند هم تا حدودی این مطلب را می‌پذیرد.

---

^۱ الکافی ج ۱ باب مجالسة العلماء ص ۳۹

^۲ رجوع شود به روح مجرد ص ۹۵ و ص ۵۰۰ و امام شناسی ج ۱۵ ص ۳۱۸

اگر رفقا یادشان باشد عرض ما در مسأله قضاء کلی و قضاء مقدر، فقط مقام، مقام جزئیت و کلیت نیست. بلکه مقام، مقام اجمال و تفصیل است. مقام اجمال و تفصیل، مقام علم عنائی و تصور صورت خارجی است. در مسأله علم عنائی - اگر نظرتان باشد - ما چه عرض کردیم؟ گفتیم علم عنائی عبارت است از حضور حقیقت اشیاء به عینه، در علم باریء ازلاً. - تحقق عینی ما و حقیقت عینی ما، نه حقیقت علمی - در حقیقت علمیه ممکن است شما صورت یک شیء را در نظر بگیرید، اما خود آن شیء از نظر شما غائب باشد. یک فردی را می بینید و بعد از او جدا می شوید و می روید در منزل؛ شب صورتش در منزل با شماست، ولی او در منزل خودش می باشد.

یک صورتی فقط هست، آن صورت اتحاد نفسانی با ذهن و با نفس دارد. حقیقتش، تعیینش با خود او است، ماهیتش با خود او است. فقط یک صورت علمیه، که یک حقیقت علمیه است - نه عینه - با شماست! در این جا یک حقیقت علمیه همراه شما هست. حقیقت است، یعنی اعتبار نیست. علمی است، یعنی عینی نیست. الان با شما هست، و با شما اتحاد دارد. ولی آن شخص با شما کاری ندارد و شما هم با او کاری ندارد، از همدیگر هم خبری ندارید. او در منزل خودش و شما هم در منزل خودتان هستید.

حالا صحبت در این است که حقیقت علمی ما - کاری به حقیقت عینی نداریم که حقیقت عینی در چه زمانی بوده و چه بوده است - در علم باریء آیا مسبوق به عدم است، یا مسبوق به عدم نیست؟ این چطوری است؟ شما چطور می شود تصور کنید که وجود حضرت حق، این وجود یک وجود ازلی است، مسبوق به عدم نیست؟ وجود باریء، وجود بالصرافه حق، این وجود، ازلاً و ابداً هست .. یعنی مسبوق به عدم نیست. آیا این اسماء و صفات او، که لازمه ذات وجود باریء است، مثل اسم علیم، مثل اسم قدیر، این اسماء هم وجودش ازلی است، یا مسبوق به عدم است؟ بله؟ این هم دیگر ازلی می شود! چون تا جایی که ذات است، علم ملاصق و ملازم با ذات است. شما نمی توانید جایی ذات را تصویر کنید ولی بدون علم. این تصور تصور محال است. پس اگر وجود حق وجود ازلی است، اسم او و صفت او هم ازلی خواهد بود. اسم او که ازلی خواهد بود، معلوم این علم هم ازلی خواهد بود. معلوم این اسم چیست؟ وجود ما جزئیات! پس ما هم ازلی هستیم. تا این جا که شک نداریم!^۱

تلمیذ: تا اینجا که بحث در علم باریء نسبت به ذات بود؟

^۱ رجوع شود به کتاب افق وحی ص ۱۱۷ و ۱۱۸

استاد: چرا نسبت به ذات؟

تلمیذ: الآن ما داریم راجع به علم باریء نسبت به خودش صحبت می‌کنیم؟
استاد: مگر آثار ذات غیر از خود ذات است؟ پس علم به ذات علم به آثار ذات است. زیرا همانطوری که نفس وجود بالصرافه مساوقٌ للعلم بالوجود بالعلم الذاتی است، نفس علم ذاتی به ذات، مساوقٌ للعلم بآثار الذات و بملزومات الذات بهذه التساوی. پس علم ذات به ذات، مساوقٌ للعلم الذات بلوازم الذات و بآثار الذات. همانطوری که علم ذات به ذات، ازلاً هست، علم ذات به آثارش هم ازلاً هست.

آیا شما می‌توانید که لحظه‌ای تصور کنید، - البته لحظه غلط است، لحظه زمان است. لحظه یعنی برهه‌ای، برهه دهری - که ذات پروردگار از علم به ما، مای جزئی، نه کلی، خالی باشد؟ محال است! پس وجود علمی ازلاً مساوی با وجود حقیقی ذات پروردگار است. حالا، قضاء کلی در اینجا به چه شکلی پیدا است؟ مقدرش چه می‌شود؟ ان شاء الله برای جلسه دیگر باشد.

اللهم صلِّ علی محمد و آل محمد